

Begrip Christendom Islam

Begrip " Wüstelaan 80 Santpoort

tel. 023-379650

nr. 14 oktober 1975

De Islam en de Bijbel

Jodendom, Christendom en Islam zijn drie verschillende godsdiensten die onder dezelfde noemer vallen van 'profetische godsdiensten'. Dit wil zeggen dat deze drie godsdiensten hetzelfde geloof belijden in de éne God, die na de schepping de mens niet aan zichzelf heeft overgelaten maar tot de mensen gesproken heeft en profeten gezonden heeft om hun zo de weg te wijzen naar het heil.

Deze drie godsdiensten zijn in het Midden oosten ontstaan en zijn van Semitische oorsprong. Het is dus begrijpelijk dat er bepaalde overeenkomsten bestaan tussen deze godsdiensten. Zo zien we overeenkomsten in de lijst der profeten, in belangrijke figuren zoals de aartsvaders met name Abraham. In het Christendom uiteraard, maar ook in de Islam wordt een grote plaats ingeruimd voor Jezus, de zoon van Maria. In het kort bestek van een artikel is het ondoenlijk om al die overeenkomsten elkaar op een rijtje te zetten.

In dit nummer geven we enkele verhalen uit de Bijbel; we gaan zien hoe die in de Koran voorkomen en in de islamitische traditie voortleven.

P. Backx

A. van Leeuwen

De Islam en de Bijbel

De islam is een godsdienst die gebracht is door profeten en steunt op een geschreven openbaring. De Moslims aanbidden de éne God, de God van Abraham, Isaac en Jacob, de God die tot de mensen heeft gesproken.(1)

De Islam stelt zich voor als een godsdienst van een profetisch type. (2) Dit houdt in dat de Islam gelooft dat God de mens niet heeft geschapen om hem vervolgens aan zijn lot over te laten, maar hem op zijn levensweg wil leiden naar het eeuwig heil. Die leiding is erop gericht de mens te helpen om een goed gebruik te maken van de schepping en in een geest van onderwerping aan zijn schepper te leven.

Om die leiding nu door de eeuwen heen en aan ieder volk te verzekeren heeft God profeten gezonden met de opdracht te verkondigen dat God één is en de mensen uit te Hem te aanbidden en te gehoorzamen.

Men kan dus spreken van een heilsgeschiedenis in de Islam, zelfs ook al zou men kunnen opmerken dat het meer gaat over een heilsgeschiedenis die zich op hetzelfde niveau herhaalt dan over een geschiedenis van het heil dat steeds in groei is en zich voortdurend ontwikkelt.

Als vertrekpunt van deze geschiedenis vermeldt de Koran een gebeurtenis uit de oertijd waarin de hele mensheid God erkent:

"En toen uw Heer van de zonen Adams, uit hun lendenen hun nageslacht nam en hen deed getuigen over zichzelf: Ben Ik niet uw Heer?

-Zij zeiden: Ja, wij getuigen.- Dit voor het geval, dat gij op de Dag der Opstanding zegt: Wij hebben hiervan niet geweten." (Koran 7, 171 vert. Prof. Dr. J.H. Kramers)

Zo wordt er tussen God en de mens een verbond gevestigd (mithâq), Het zal de taak van de elkaar opvolgende profeten zijn, om de mensen te blijven herinneren aan dat oorspronkelijke verbond.

De Islam erkent een hele reeks van profeten, alle dragers van dezelfde boodschap: "Wij geloven aan Allah en wat tot ons is nedergedaald en wat is nedergezonden tot Ibrahim Isma`îl; Ishaq en Ja'qûb en de stamvaders en aan wat gebracht werd tot

Mûsa en 'Isa en aan wat gebracht werd tot de Profeten vanwege hun Heer, zonder dat wij onderscheid maken tussen één van hen, en terwijl wij Hem overgegeven zijn". (Koran 2,137 vertaling I.c.)

Maar laat men nu niet denken, dat er in die openbaring geen enkele groei of ontwikkeling te bespeuren valt. Aan sommige profeten geeft God een wet. Die wet wordt gegeven voor bepaald tijdperk, met de bevoegdheid die daarna te wijzigen, om ze aan de nieuwe omstandigheden aan te passen. Zo werd de Torah aan Mozes gegeven. Daarna kwam Jezus met het Evangelie, waarin de waarheid van de Torah werd bevestigd, terwijl Jezus gemachtigd was om sommige verbodsbepalingen uit het verleden te wijzigen (Kor.3, 50).

Op gelijke wijze heeft Mohammed de Koran ontvangen, om vroegere geschriften te bevestigen en een nieuwe Wet te brengen. (Kor. 5, 48).

De Islam is dus een godsdienst die steunt op een geschreven openbaring, de Koran (3). Dit geschrift heeft bovendien dezelfde kulturele achtergrond als die van het Jodendom en het Christendom. Het is nu juist de betrekking tussen Koran en Bijbel, waar wij nader op in willen gaan.

Maar alvorens dit onderwerp aan te pakken, zijn enkele opmerkingen ongetwijfeld van belang.

De eerste opmerking betreft de lijst van de profeten vermeld in de Koran. Deze telt profeten die in de bijbel voorkomen en enkele die ons vreemd zijn, omdat ze niet in de Bijbel genoemd worden.

De niet-bijbelse profeten, zoals Hûd, die tot de Ad gezonden werd en Salih, die voor de Thamûd optrad (Kor. 26, 124 e.v.) hebben aan die oude volken van Arabië het monotheïsme gepredikt. Deze volken zijn echter verdwenen, lang voor de Islam. Dit wordt verklaard als gevolg van Gods toorn, omdat deze volken de boodschap van de profeten niet wilden aanvaarden.

Ook al konstateren we dat de Islam profeten toevoegt aan de lijst van profeten die de Bijbel kent, anderzijds konstateren we dat sommige profeten die de Bijbel wel kent niet voorkomen in de Koran. Zo worden b .v . niet vermeld de grote profeten Jeremia en Jesaja en ook niet de kleine profeten Amos en Hosea.

Zoeken we naar een verklaring van het ontbreken van deze profeten dan zou die gevonden kunnen worden in het feit dat deze profeten niet alleen de taak hadden de éne God te verkondigen en het volk op te roepen tot trouw aan het verbond met God maar misschien vooral de tekenen des tijds te verklaren in het licht van Gods wil. Dit historisch aspect van de profetenrol ontbreekt blijkbaar heel vaak in de Koran.

De tweede opmerking betreft het feitelijke bestaan van de Islam als een aparte godsdienst, onderscheiden van de Joodse en Christelijke godsdienst.

Het grondthema van de prediking van Mohammed te Mekka had een verticale en horizontale strekking: God is één, alle mensen zijn broeders. Ofwel negatief uitgedrukt: er is geen andere godheid dan God en de armen mogen niet slecht behandeld worden. Daarmee werd niet nieuws gezegd. Is dat immers niet een pure en simpele herhaling van de twee grote geboden, waartoe heel de wet en de Profeten teruggebracht kunnen worden: "Gij zult de Heer uw God liefhebben uit geheel uw hart .... en uw naaste als u zelf"(Mt.22, 37,40)?

Als men bovendien bedenkt dat in het Arabië van Mohammeds tijd Joden en Christenen woonden, dan vraagt men zich terecht af, waarom de profeet uit Mekka zich niet bij een van die twee groeperingen heeft aangesloten, en hun leer tot de zijne heeft gemaakt. Het antwoord is niet zo eenvoudig. In ieder geval moet men hier ook rekening met de onnaspeurlijke wegen van Gods Voorzienigheid. (cf Rom.11,33.36) Maar met Kenneth Cragg zou men kunnen aannemen, " dat de Islam zich buiten het jodendom en het christendom heeft ontwikkeld, omdat de voorwaarden niet aanwezig waren tot samengaan of om binnen het jodendom en christendom wortel te schieten.(4). Met woorden Mohammed hoopte op gewillig gehoor bij Joden en Christenen en rekende op hun bijval. Het tegengestelde gebeurde, hij kwam in botsing met de Joden, die een gesloten groep vormden; en met de Christenen, die door leerstellige twisten verdeeld waren. En zo kon het gebeuren dat een reeds oude verkondigde leer zich ontwikkelde tot een nieuwe godsdienst.

Bijbel en Koran.

Het is dus niet verwonderlijk dat men zowel overeenkomst als verschil kan konstaten tussen Christendom en Islam, tussen Bijbel en Koran. Een illustratie daarvan is b.v. de manier waarop de Koran de personen van Abraham en Jezus schildert.

Wanneer men de soera's van de Koran in de volgorde leest zoals ze naar alle waarschijnlijkheid geschreven zijn, dan ziet men dat Abraham eerst samen met Mozes vermeld wordt naar aanleiding van boekrollen en geschriften. (Kor. 87,19).

Dan volgt het verhaal van de mysterieuze gasten van Abraham, de blijde tijding dat hij een zoon zal krijgen (Kor. 51,24 e.v.) Soera 37, 83 e.v. voert ons terug naar de nog jonge Abraham, die ten overstaan van zijn vader en zijn stamgenoten de eenheid van God belijdt. Andere passages (zoals Kor. 21,52 e.v.; 6,79 e.v.; 26,69 e.v) geven een zelfde verhaal of iets soortgelijks, zodat de figuur van Abraham wordt gemaakt tot de grote voorvechter van het monotheïsme, een hanîf, een man geheel toegewijd aan God.

Deze diepe godsvrucht brengt hem tot een houding van volmaakte onderwerping aan God, die hem er zelfs toe kan brengen zijn eigen zoon te offeren (Kor. 37,102 e.v.). Het portret van Abraham is dat van een ware Moslim, die probeert om zich met hart en ziel te onderwerpen aan Gods raadsbesluiten, al zijn ze nog zo verborgen (6). Is dat misschien de reden waarom Abraham zo nauw in verband gebracht wordt met het belangrijkste heiligdom van de Islam, de Ka`ba van Mekka? De Koran zegt dat deze gebouwd werd door Abraham en zijn zoon Ismaël (Kor. 2,118 e.v.; 14,40). Wat daar ook van zij, de Koran stelt Abraham klaarblijkelijk minder voor als de Vader van de Belofte, de Vader van het uitverkoren volk, dan als het toonbeeld van de ware aanbidder, van de ware Moslim, en wel vóór het Jodendom en het Christendom.

Bij aandachtige lezing van deze passages komen enkele karakteristieken van het koranverhaal aan het licht. Ten eerste is de stijl vol toespelingen. B.v. het verhaal zegt niet uitdrukkelijk dat de zoon van Abraham geofferd gaat worden. Ook zal men er niet-bijbelse elementen vinden, die doen denken aan rabbijnse invloeden.(7). Hoe moeten die dubbelzinnigheden en die verschillen verklaard worden?

Voor we op deze vraag ingaan moeten wij eerst het portret van Jezus nader bezien zoals de Koran dat schildert.

Jezus wordt in de Koran gerekend onder de profeten. Toch zou het niet juist zijn te zeggen dat Hij beschouwd wordt als ieder andere profeet. Want bepaalde uitspraken

m.b.t. zijn persoon worden niet gedaan m.b.t. welke andere profeet dan ook, bepaalde titels worden alleen voor Hem gebruikt. Zijn wonderbare geboorte wordt vermeld. Er wordt gezegd dat Hij en Zijn moeder gevrijwaard zijn voor Satan. Hij heeft de macht om, onder Gods toelating, talrijke wonderen te verrichten, met inbegrip van het opwekken van doden (Kor. 3,35 e.v.). Hij wordt het woord van God genoemd (Kor. 3, 39-45 en 4, 171), Hij wordt ook Gods Geest genoemd (Kor. 4,71). Tenslotte noemt de Koran Hem ook messias (Kor. 3,45). Als over Zijn zending gesproken wordt, verwijst de Koran naar Zijn prediking, naar Zijn wonderen en naar het feit dat Hij een nieuwe wet brengt (Kor.,3,49-50). Ook de apostelen worden vermeld (Kor. 3,52), als ook de wonderbare maaltijd, die God, op Christus' bede, uit de hemel voor hen doet neerdalen (Kor. 5,112-114).

De Koran constateert dat Jezus stuitte op tegenstand, dat zijn vijanden Hem hebben willen doden, maar dat ze daar niet in geslaagd zijn.

De Koran ontkent dat Jezus werkelijk gekruisigd is geweest en stelt uitdrukkelijk dat God Hem tot Zich genomen heeft en dat in plaats van Jezus, zijn afbeeldsel gekruisigd werd (Kor. 4,156-159).

Jezus wordt genoemd de "Kennis van het Uur", "het Teken", "de Wijsheid" (Kor. 43, 67). Men vindt hier dezelfde versluisde stijl terug en enkele niet-bijbelse elementen waarvan sommige deze keer uit de apocriefe evangeliën stammen.(8) Vandaar opnieuw de vraag: Waarom dat verschil tussen Bijbel en Koran?

Joden en Christenen zullen antwoorden dat de Koran blijk geeft van een onvoldoende begrip van de Bijbel, dat tot verwarring leidt. De Moslims zeggen op hun beurt dat de Joden en de Christenen de Bijbel hebben vervalst, en dat de juiste weergave van de bijbelse geschiedenis alleen door de Koran gegeven wordt.(9)

Redetwisten over dat onderwerp blijkt nog steeds totaal onvruchtbaar te zijn. Zou het dan ook niet de voorkeur verdienen om de Koran te beschouwen als een cultureel samenspel van joodse en christelijke elementen, dat gedragen werd door bedoeïenenstammen en Arabische kooplieden. Normaal gesproken zal de boodschap, die tot dat milieu gericht wordt, ook de samenstellende delen hiervan weerkaatsen.

Vandaar dat de boodschap een mengsel was van zeer verschillende elementen: strikt bijbelse, rabbijnse en apocriefen, terwijl het het verwachtingspatroon van de

Bedoeïenen en arabische kooplieden niet zozeer gelegen was in een exakte weergave van het verhaal als wel in stichtende vermaningen.

Het voornaamste is dat wij proberen te vatten wat nu de specifieke boodschap van de Islam inhoudt en in welke vorm zij die boodschap wil brengen. Dan immers kan die boodschap zijn betekenis hebben, en is men in staat er de elementen uit te halen die voor allen van nut zijn. (10)

De Bijbel en de moslimtraditie.

De houding van de moslims tegenover de Bijbel wordt bepaald door het klassieke moslimstandpunt dat wij zo juist hebben weergegeven. Wij zeiden nl. dat de Islam een veelheid van geschriften aanneemt: de Tora, de Zabûr (psalmen), de Injil, de Koran. Al deze geschriften worden meer beschouwd als opeenvolgende uitgaven van de ene en enige Goddelijke Schrift, die van alle eeuwigheid bij God bestond. De Koran is daarvan de laatste en definitieve uitgave. En omdat verstandige mensen over het algemeen de laatste uitgave van een boek aanschaffen in herziene en verbeterde druk (oude uitgaven zijn alleen voor verzamelaars interessant), vinden moslims het dan ook alleen maar verstandig om de Koran, verbeterde en herziene uitgave van de Schrift, aan te schaffen.

In feite is dit echter een al te simpele conclusie. De Koranexegeten namen steeds hun toevlucht tot de Bijbel, om bepaalde duistere passages van de Koran uit te leggen.

Hier volgen enkele bijzonder interessante voorbeelden, ontleend aan Tabârî, één beroemdste geleerden die de Koran van commentaar voorzien hebben. In Kor. 26,82 wenst Abraham vurig dat God hem op de oordeelsdag zijn fouten zal vergeven. Tabârî vraagt zich af wat de Koran verstaat onder "zijn fouten". Hij denkt dat het wel eens zou kunnen slaan op de drie leugens van Abraham.

-De eerste keer, toen Abraham de deelname aan een afgodendienst wilde ontwijken door te zeggen: "Ik ben ziek" (Kor. 37,89) . Men weet wat een dergelijk excuus waard is.

-De tweede keer, toen hij op zekere dag met stamgenoten in de tempel was, zou hij hun gezegd hebben dat hij besmet was met de pest. Zijn bedoeling was om alleen

gelaten te worden en hun afgodsbeelden te kunnen verbrijzelen. Dat deed hij dan ook op één na. Toen men hem vroeg waarom hij dit gedaan had antwoordde hij: "Dat heb ik niet gedaan, de grootste godheid heeft al die anderen verbrijzeld". (Kor. 21,63). Dus ook weer een begrijpelijke en onschuldige leugen.

- De derde keer waarop Tabâri zinspeelt was toen Abraham van zijn vrouw Sarah zei: "Zij is mijn zuster" (12).

Welnu, dat leugentje wordt nergens in de Koran vermeld; men komt het alleen tegen in de Bijbel (Gen. 12,10). Als hij er dus toch van spreekt, duidt dat minstens op een indirecte kennis van de Bijbel.

Dezelfde soera geeft een tamelijk lange passage over Mozes en de Pharao (Kor.26, - 68). Tabâri beroept zich heel dikwijls op de Bijbel, maar zonder natuurlijk de bron te vermelden. B.v.: Pharao zegt m.b.t. de Israëlieten: "Het gaat maar om betrekkelijk kleine groep, die zijn woedend op ons" (Kor. 26, 54). Het woord *shirdha qalîla* (vertaald "een betrekkelijk kleine groep") wordt in het commentaar van Tabari als volgt toegelicht "Dat wat ergens van overblijft"; het restje, zouden wij zeggen. Maar dat blijkt helemaal niet te kloppen met de situatie van de Israëlieten, want het was juist hun steeds groeiend aantal dat de Pharao schrik inboezemde.

Voor Tabari is het geen probleem 670.000 man een "betrekkelijk kleine groep" te noemen, die ongeveer overeenkomt met die van Exodus 13,37, n.l. 600.000 man, vrouwen en kinderen niet meegerekend.

Hoe brachten de Israëlieten Pharao dan wel tot razernij? Er worden verschillende verklaringen gegeven:

- door het land te verlaten tegen de wil van de Egyptenaren;
- door hun juwelen te roven;
- door de eerstgeborenen van de Egyptenaren te doden, terwijl de Israëlieten aan de straf ontkwamen, door hun woningen met het bloed van een lam te merken.

Deze uitleg toont dat Tabari een gedegen kennis van de Bijbel had.

Een bijna even dichterlijke uitweiding vinden wij in het commentaar over de Rode Zee. Toen Mozes, aldus de Koran, met zijn staf op de zee sloeg, spleet deze open en "een van de twee helften werd gelijk aan een ontzaggelijke berg" (v.63) m.a.w. het water richtte zich op als twee steile muren, waar de Israëlieten tussendoor konden

gaan. En omdat er 12 stammen waren, veronderstelt de auteur dat de zee ook 12 doorgangen bood, één voor elke stam.

Die veronderstelling is verleidelijk, maar voldoet toch niet helemaal. Als iedere stam in gesloten gelederen z'n eigen weg volgt door de zee, kan de ene stam niet weten wat er met de andere gebeurt. Bij elk van de stammen zal de vraag rijzen of anderen het er levend afbrengen.

De commentator suggereert dan dat de woorden "elk van de watergedeelten werd gelijk een hoge berg", zo moeten worden verklaard, dat het over 12 bruggen gaat, i.p.v. doorgangen over de bodem van de zee. En zo kon elke stam zien wat er met de anderen gebeurde.

Om nu terug te komen op de geschiedenis van Jezus, laten wij hier de beschrijving volgen die Tabâri geeft van de laatste gebeurtenissen van Zijn aardse bestaan:

"Toen God Jezus gewaarschuwd had dat het ogenblik gekomen was om deze wereld te laten, werd Hij bedroefd bij de gedachte aan de dood en werd Hij verontrust. Na zijn leerlingen bijeen geroepen te hebben en een maaltijd te hebben bereid, zei Hij: "Blijf vannacht dicht bij Mij, Ik heb jullie nodig....."

Toen Hij klaar was met eten, waste Hij hun de handen, verrichtte zelf de afwassingen en droogde hun handen met zijn kleed af. Maar zij vonden dat wat overdreven en toonden hun afkeuring. Toen zei Hij: "Hij die weigert te aanvaarden wat ik deze avond ook doe, is niet met Mij en Ik niet met hem". Toen lieten zij het toe. En toen Hij klaar was, zei Hij: "Wat Ik vanavond heb gedaan, - maaltijd bereiden en handenwassing - , moet u tot voorbeeld strekken. In uw gedachten ben ik de waardigste onder u, maar laat niemand zich groter achten dan de ander, offer je voor elkaar op, zoals Ik mij voor u heb opgeofferd. Uw nabijheid en hulp, waar ik om gevraagd heb, zal hierin bestaan dat gij tot God voor mij bidt en vraagt het uur ('ajal) uit te stellen.

Terwijl zij met inspanning probeerden te bidden, overviel hun de slaap.

Toen maakte Jezus hen wakker, zeggende: "God zij lof. Kunnen jullie het deze ene nacht niet opbrengen om mij bij te staan? " Zij antwoordden: "O God wij weten niet wat ons overkomt. Wij zijn het waken gewoon en wij doen het ook vaak, maar deze avond kunnen wij het niet. Telkens als wij willen bidden, is er iets dat ons belet te bidden." En toen zei Jezus: "De herder zal worden weggenomen en de kudde zal worden verstrooid". Hij begon aldus met hen te spreken over Zichzelf.

En verder: "Voorwaar een uwer zal Mij verloochenen voordat de haan driemaal gekraaid zal hebben; een uwer zal Mij verkopen voor een paar zilverstukken en daarvoor ontvangen prijs "opslokken". Toen gingen zij uit elkaar, terwijl de Joden een speurtocht naar Jezus begonnen. Zij hielden Simon, een van zijn apostelen aan en zeiden: "Dat is een uit zijn gezelschap". Maar Simon ontkende en protesteerde "Ik ben niet uit zijn gezelschap". Toen lieten ze hem gaan. Maar weer anderen klampten hem aan en weer ontkende hij. Maar toen hij het hanengekraai hoorde, begon hij te huilen en voelde zich doodongelukkig. Bij het aanbreken van de dag ging één van de apostelen naar de Joden en zei hun: "Wat zult gij mij geven, als ik een ontmoeting met de Messias weet te bewerken?" Zij stelden een som van dertig denariën vast. Hij nam het aan en toonde hun de Messias. Maar van te voren was er voor hun ogen een dubbelganger van de Messias in diens plaats geschoven. (walakin shubbiha lahum, het leek alsof)(cf. Kor. 4,157). Zij grepen hem, hielden hem stevig vast en boeiden hem, voerden hem weg met de woorden: "Gij brengt mensen van de dood tot het leven, gij drijft Satan uit en geneest bezetenen. Waarom bevrijdt gij u niet van uw boeien?" Zij bespuwden hem, kroonden hem met doornen. Totdat zij de kruisbalk op zijn schouders legden waaraan zij hem wilden kruisigen. Maar God heeft Hem tot zich verheven. Daarop kruisigden zij de op Hem gelijkende die zij te zien kregen". (14)

Ondanks de lengte van het citaat, wilden wij niets weglaten, omdat het een even volmaakt als extreem voorbeeld geeft van een exacte kennis van de Schriften met een nauwgezet trouw blijven aan de leer van de Koran.

Nu moet men niet denken dat het onder de moslims alleen de commentatoren zijn die terugkomen op de Bijbel. Ook andere schrijvers (o.a. de polemisten) hebben van een gedegen kennis van de Schriften blijk gegeven. (15)

Zo zijn er, waarschijnlijk onder de invloed van de mystieken (sûfis) heel wat bijbel-passages, vooral uit het Nieuwe Testament in de moslim-traditie binnen gekomen. We citeren slechts een voorbeeld nl. een overlevering die afkomstig is van Abû Dardâ' :

"Ik heb de Godsgezant horen zeggen:

"Al wie onder u een reden tot klagen heeft of die bij zijn broeder in ongenade is gevallen bidde als volgt: Heer onze God, die in de hemel zijt, Uw naam worde geheiligd, Uw Wil ('amr) is van kracht in de hemel èn op de aarde en zoals

Uw Barmhartigheid in de hemel bestaat, zo moge Uw Barmhartigheid ook op aarde zijn. Heer van alle goedheid vergeef ons onze beledigingen en zonden, laat van Uw Barmhartigheid barmhartigheid op ons neerdalen en van Uw Zaligheid de heling van onze wonden". (16)

Een geestelijk schrijver uit de 9de eeuw, al-Muhâsibî, begint zijn traktaat "het inacht-nemen van Gods rechten", met een inleiding over het luisteren naar Gods woord. Om dit te illustreren maakt hij gebruik van de parabel van de zaaier uit Evangelie, die hij van commentaar voorziet.

Het is interessant in het voorbijgaan op te merken, dat zijn vertaling van de parabel niet gebaseerd is op een of ander evangelie in het bijzonder, maar dat zij elementen bevat, die aan al de Synoptici ontleend zijn, en het is zelfs niet uitgesloten dat het apocriefe evangelie van Thomas erin verwerkt is. (17)

Uit al deze voorbeelden krijgt men de indruk dat hun bijbelkennis veel meer ontleend is aan de mondelinge overlevering dan aan een direkt contact met de teksten. Moderne auteurs, die over Christus geschreven hebben, maken bij hun werk in ieder geval gebruik van de thans bestaande evangelische teksten. (18)

Vanuit de Ahmadiyya-beweging is heel veel gedaan om de Koran te vertalen en uit te leggen in de landstaal van volken die geen Arabisch kennen. In hun aantekeningen wordt steeds verwezen naar het Oude en Nieuwe Testament. Maar laten wij niet vergeten dat hier een zekere polemieek aan ten grondslag ligt. Men probeert te bewijzen Christendom in dwaling is en dat alleen de Islam trouw aan de leer is. (19)

In tegenstelling daarmee is het voorbeeld van een Egyptische schrijver, Mustafâ Mahmûd, die zich zonder aarzeling en zeer nadrukkelijk bediend heeft van het Nieuwe Testament voor de uitwerking van "Een moderne verklaring van de Koran". B.v. om de tekenen te verklaren die aan de oordeelsdag vooraf gaan zegt hij: - de zon zal verduisteren, de sterren zullen van de hemel vallen, de walm zal opstijgen uit de afgrond, Gog en Magog, de klank van de bazuin, het licht van God dat uitstraalt over de hele aarde - voor dat alles gebruikt hij opnieuw de uitdrukkingen uit de Apocalyps. (20)

Het is waar dat deze aanpak niet algemeen wordt aanvaard. Genoemde schrijver is geen geschoold theoloog maar een leek. Men heeft hem verweten dat zijn aanpak om de Koran uit te leggen met behulp van Bijbelse verhalen (Isra'liyyât) een achterhaalde zaak is, waarmee de gedegen exegetische geen rekening meer houdt. (21)

Toch mag men, met een andere Moslim, `Ali Merad, zeggen dat deze openheid voor de Bijbel een hoopvol teken is voor een vernieuwing van de Koran-exegese. (22)

Mag men, concluderend, niet hopen dat een gezonde en sympathieke nieuwsgierigheid het zal winnen van een onvruchtbare geest van zelfgenoegzaamheid? Als het waar is (om "Nostra Aetate" te citeren) dat alle godsdiensten op verschillende wijzen proberen tegemoet te komen aan de onrust van het menselijk hart (23), is het dan niet gerechtvaardigd, om met eerbied de heilige Boeken van de godsdiensten te onderzoeken want "zij brengen vaak een lichtstraal van de Waarheid, die alle mensen verlicht?" (24)

M.L. Fitzgerald

Aantekeningen.

- (1) Nostra Aetate, 3
- (2) Voor een meer uitvoerige uiteenzetting cf. J. Jomier: Het begrip Profeet in Bulletin Secretariatus pro non christianis", 18 (1971) pg. 154-168
- (3) Voor dit aspect cf. J. Cuoq, *l'Islam, religion du livre*, in "Bulletin Secretariatus pro non christianis" 21 (1972) pg. 7-55
- (4) K. Cragg, *The event of the Qur'ân*, London, George Allen & Unwin 1971, pg. 63
- (5) het boek van J. Jomier, *Bible et Coran*, Paris Cerf 1959 (later vertaald *Bijbel en Koran*, analyse van een heilig boek, De Haan, Haarlem, 1982)
- (6) Nostra Aetate, 3
- (7) De geschiedenis van Abraham in de vuuroven (Koran 37, 97; 21, 68) kan men lezen in de midrashim over Genesis, Midrash Rabbat, Genesis 38, 13 (uitg. Freedland-Simon, London 61, vol. I pag. 310-311; cf. H. Speyer, *Die Biblischen Erzählungen im Qur'ân*, Hildersheim 1961 (heruitgave) pag. 142-144;

- cf. ook D. Masson, *le Coran et la Révélation Judeo-chrétienne*, Paris, Maisonneuve, vol. I 1958, pag. 364
- (8) Het wonder van de vogels vindt men in Ps. Matthew, hoofdstuk 27 cf... M.R. James, *The Apocryphal New Testament*, Oxford 1972, pag. 72. (Wonderverhalen waarin Jezus zieken geneest of doden opwekt, komen natuurlijk in de canonieke evangeliën voor maar ook in de apocriefe evangeliën zoals bijv. het Evangelie van Thomas hfdst. 9)
- (9) De Koran beschuldigt de Joden van *takhrîf* (cf. Kor. 2, 75; 4, 46; 5, 13; 5, 41). De wortel van het woord betekent 'buigen, krommen' en het is waarschijnlijk dat deze uitdrukking betekent: een verkeerde uitleg van de tekst, een verdraaiing van de zin en betekenis tot eigen profijt. De gebruikelijke betekenis is tekstverandering. In deze betekenis maakt de moslimtraditie het ook toepasbaar op christenen (cf. artikel tahrîf (F.Buhl) in *Shorter Encyclopedia of Islam*, Leiden, Brill, 1961,; W. Montgomery Watt, *Bell's Introduction tot he Qur'ân*, Edingburgh, 1970, pag. 156-157.
- (10) Voor een goede verhandeling cf. W. Montgomery Watt, *What is Islam?*, London, Longmans, 1968, pg. 9-89.
- (11) Cf. I. Goldziher, *Die Richtungen der Islamischen Koranauslegung*, Leiden, Brill, 1952, (heruitgave), pag. 90.
- (12) Tabâri, tafsîr, vol. XIX, Cairo, 1954, pag. 85
- (13) Tabâri, op. cit., pag 81.
- (14) Tabâri, vol. VI, pag. 13
- (15) B.v. Ibn Hazm (gestorven in 1064) *Kitâb al fîsal fî l-milal wa-l-ahwâ' wa-l-nihal*; Ghazâlî (gest. 1111) *Al-radd al-jamîl àlâ sarîh al-injîl*
- (16) Abû Dawûd, *Sunan*, Ktâb al-tibb, no 19, Cairo 1952, vol. II pag. 338-339
- (17) Een interessante studie over deze parabel van de hand van R. Dagorn, *La parabole du semeur dans un texte d'al Muhâsibî*, Les Etudes Arabes 19 (1968) pag. 8-20, 20 (1968) pag. 26-40
- (18) Kamil Husayn, *Qarya Zâlima*, Cairo, 1054 ; cf. ook Mahm ûd Àbbâs Al-Aqqâb, *Abdariyat al Masîh*, Cairo, 1958,; Khalid M.Khalid, *Ma`an `alâ-l-tarîq, Muhammad wa-l-Masîh*, Cairo, 1958, ; Àbdul Hamîd Goudah al-Sahhâr , *Al Masîh `Isa ibn Maryam*, Cairo, 1959. M.b.t. deze vier boeken cf. Jomier, *Quatre ouvrages en Arabe sur le Christ* in MIDEO V (1958) pg 367-386

- (19) B.v. de vertalingen van de Koran in Kiswahili, *Kurani Tukufu*, Nairobi
1953
- (20) Mustafa Mahmud, *Al Qur'ân, muhâwala lifahm `asrî*, Beiroet, 1970, pag.
181 e.v.
- (21) Cf. Bit al-Shafî', *Al Qur'ân wa-l-tafsîr al `asrî*, in *Iqra*, no 335, Dar al
Ma`ârif, Cairo, 1970
- (22) Àli Merad, *Revelation, Truth and Obedience*, verslag uitgebracht op een
bijeenkomst van christenen en moslims te Broummana in Libanon, juli 1972
pag. 12
- (23) *Nostra Aetate*, 2
- (24) *Ibidem*

(11)

(7) De geschiedenis van Abraham in de vuuroven (Kor, 37,97; 21,68) kan men in de midrashim over Genesis, Midrash Rabbat (Genesis) 38,13 (uitg. Simon, London 1961, vol. I pg 310-311; cf. H. Speyer, Die Biblischen gen im Qu'an, Hildersheim 1961 (heruitgave) pg. 142-1 ; c • ook e

Le Coran et la Révélation Judéo-Chrétienne, Paris, Maisonneuve, vol I

(8) Het wonder van de vogels vindt men in Ps. Matthew, hfdst~ 27 (efe Me The Apocryphal New Testament, Oxfort 1972, pg 72) (Wonderverhalen zieken geneest of doden opwekt komen natuur lijk in de canonieke e maar ook in de apocriefe evangeliën, zoals b.v. het Evangelie van hfdst.

(9) De Koran beschuldigt de Joden van tharif (cfe Kor. 2,75; 4,46; 5,13; 5 De wortel van dat woord betekent buigen, krommen, en het is waarschij dat deze uitdrukking betekeht: een verkeerde uitleg van de tekst, een van de zin en betekenis tot eigen profijt. De gebruikelijke betekenis tekstverandering, in deze betekenis maakt de Moslim-traditie het ook i
lijk op christenen. (cf~ arto Tharif (F~ Buhl) in Shorter Ene Islam, Leiden, Brill 1961; Wc Montgomery Watt, B

Qu'an, Edinburgh 1970, pg. 156-7.

(10) Voor een goede verhandeling, cf& W~ Montgomery Watt, What is Islam?, Longmans 1968, pg. 9-89\$

Brill 1952 (heruitgave ,

(12) Tabari, Tafsir, vol XIX, Cairo 1954, pg 85.

(13) Tabari, pg. 80-81.

(14) Tabari, vol VI, pg. 13.

(15) B.v. Ibn Hazm (m.

Ghazali (m 1111),

(16) Abû Dawûd, Sunan, Ke al-tibb. no 19, Cairo 1952, vol II pg.338-9.

(17) Een interssante studie over deze parabel van de hand van Ra Dagorn, du Se-meur dans un texte d'al-Muhasibi, in"Etudes Arabes" 19 (1968), 20 (1968),

(18) Kamil Husayn, Qarya Zalima, Cairo 1954; cf ook Mahmud'Abbas Al-Aqqab, al-Masih, Cairo 1958; Khalid Me Khalid, Ma'an'ala-l-tariq, Muhammad Cairo 1958; 'Abdulhamid Goudah al-Sahhar, Al-masih 'Isa b M.b.t. deze vier boeken cfe J. Jomier, in "Mideo" 5 (1958) pg 367-386\$

(19) B.v. de vertalingen van de Koran in Kiswahili, Kurani Tukufu, Nairobi 1 (20) Mustafa Mahmud, Al-Qu'an: muhawala lifahm 'asri, Beiroet 1970, pg. 181 (21) Cf. Bint Al-Shati', Al-Qu'an wa-l-tafsir al-asri, in "Iqra" no 335, Dar Ma'arif, Cairo 1970

(22) 'Ali Merad, B!Yelution, Truth and Obedience, verslag uitgebracht eenkomst van Christenen en Moslims te Broummana in Libanon, Juli (23) Nostra Aetate, 2

(24) Ibidem.